

УДК 336.71

Табенська Ю.В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та підприємництва,
Чернівецький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

ІНОЗЕМНИЙ КАПІТАЛ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

У статті досліджуються особливості функціонування банків з іноземним капіталом в Україні. Встановлено, що присутність вищезазначених банків має як позитивні, так і негативні наслідки для фінансово-кредитного середовища країни. Визначено, що динамічність її розвитку та змін, особливо на початку XXI століття, що зумовлено прискоренням економічних процесів у всьому світі до 2008 року та неконтрольованим швидким спадом темпів економічного зростання внаслідок дії наслідків світової фінансово-економічної кризи. З топ-15 банків лише чотири належать Україні, решта дев'ять є в статусі найнадійніших іноземних банків, які здійснюють свою діяльність на території України.

Ключові слова: капітал, іноземний банк, активи, пасиви, комерційні банки, глобалізація, конкуренція, найнадійніші банки.

ИНОСТРАННЫЙ КАПИТАЛ В БАНКОВСКОЙ СЕКТОРЕ УКРАИНЫ

Табенская Ю.В.

В статье исследуются особенности функционирования банков с иностранным капиталом в Украине. Установлено, что присутствие вышеупомянутых банков имеет как положительные, так и отрицательные последствия для финансово-кредитной среды страны. Определено, что динамичность ее развития и изменений, особенно в начале XXI века, что обусловлено ускорением экономических процессов во всем мире к 2008 году и неконтролируемым быстрым спадом темпов экономического роста вследствие действия последствий мирового финансово-экономического кризиса. Из топ-15 банков только четыре принадлежат Украине, остальные девять являются в статусе надежных иностранных банков, осуществляющих свою деятельность на территории Украины.

Ключевые слова: капитал, иностранный банк, активы, пассивы, коммерческие банки, глобализация, конкуренция, надежные банки.

FOREIGN CAPITAL IN THE BANKING SECTOR OF UKRAINE

Tabenska J.

The article deals with the features of functioning of banks with foreign capital in Ukraine. It is established that the presence of the above-mentioned banks has both positive and negative consequences for the country's financial and credit environment. It is determined that the dynamism of its development and changes, especially in the beginning of the XXI century, due to the acceleration of economic processes around the world by 2008 and the uncontrolled rapid decline in economic growth due to the effects of the global financial and economic crisis. Of the top 15 banks, only 4 belong to Ukraine, the remaining 9 are in the status of the most reliable foreign banks that operate in Ukraine.

Keywords: capital, foreign bank, assets, liabilities, commercial banks, globalization, competition, most reliable banks.

Постановка проблеми. У фінансово-кредитному середовищі іноземний капітал відіграє важливу роль, для розвитку банківської системи та економіки будь-якої країни. Зважаючи на досвід закордонних країн ресурси іноземного значення є важливим джерелом фінансування економіки держави. Кризові явища у національній економіці, які ведуть за собою зниження фінансової стабільності, можуть бути частково усунутими при наявності іноземного капіталу в банківській системі, адже є можливість залучення необхідних ресурсів на зовнішніх фінансових ринках. Головною передумовою ефективного функціонування іноземного капіталу в банківській системі є сприяння розвитку національних фінансово-кредитних інститутів. Варто відмітити, що розвиток вітчизняної економіки в процесі фінансової глобалізації та імплементації

міжнародних стандартів неможливий без інтеграції українських фінансово-кредитних структур у світову економіку на умовах, що відповідають нашому внутрішньому середовищу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Діяльність іноземних банків у країнах з перехідною економікою досліджуються в працях зарубіжних учених А. Абалкіна; В.Л. Агабалян; Дж. Бонін, С. Фріс і А. Тачі; М. Керен і Г. Офер; К. Мере і М. Валентини; П. Вахтель; Л. Вейлл та ін. Серед вітчизняних науковців, у працях яких досліджуються окремі питання впливу іноземного капіталу на банківську систему України, відзначають М.Д. Алексеєнка, О.І. Барановського, О.І. Береславську, В.М. Гейця, О.В. Дзюблюка, М.І. Дибуну, В.І. Міщенко, А.М. Мороза, Ю.В. Ліневича, О.О. Чуб.Водночас.

Мета статті. Метою є дослідження відповідних інституційних основ формування та використання іноземного капіталу в банківському середовищі нашої країни.

Виклад основного матеріалу. У законі України «Про банки і банківську діяльність» поняття банку з іноземним капіталом (bank with foreign capital) визначають як банк, у якому частка капіталу, що належить хоча б одному іноземному інвестору, становить не менше 10%. Поряд з поняттям банків з іноземним капіталом виділяють поняття «іноземний банк»; головними ознаками іноземного банку є розташування центру прийняття стратегічних рішень за кордоном і контроль іноземних власників [1].

В сучасних умовах банківська діяльність є важливою складовою економічного розвитку країни. В загальному обсягу банківських операцій кредитування займає одне з пріоритетних місць, оскільки доходи від нього складають основну частку доходів банківського сектору. Загальновідомим є факт наявності ризику під час кредитних операцій, проте рівень їхнього розвитку є важливим чинником становлення ринкових відносин у державі та функціонування економіки в посткризовий період.

Вся банківська система країни охоплює в повному обсязі усі сфери ринкової економіки – виробництво, розподіл, обмін і споживання. В щоденній практичній діяльності ми не знайдемо підприємство, установу, організацію, яке б не було клієнтом фінансово-економічних посередників – банків.

Банківській системі притаманні ряд факторів, зокрема: динамічність її розвитку та змін, особливо на початку XXI століття, що зумовлено прискоренням економічних процесів у всьому світі до 2008 року та неконтрольованим швидким спадом темпів економічного зростання внаслідок дії наслідків світової фінансово-економічної кризи.

На думку багатьох науковців, практиків, зокрема Валерія Геєця присутність іноземного капіталу в банківській сфері має позитивні наслідки для фінансово-кредитного середовища. Так, якщо збільшення присутності іноземного банківського капіталу належним чином регулюється та контролюється, то структура банківської системи вдосконалюється, банки отримують більше стимулів для виходу на міжнародні фондові ринки, більш динамічно розвиваються місцеві фондові ринки, підвищується ефективність трансмісійного механізму грошово-кредитної політики, при одночасному зниженні відсоткової ставки [4].

Прихід іноземних банків сприяє витісненню з ринку економічно слабких банків, що сприятиме посиленню довіри до вітчизняної банківської системи юридичних та фізичних осіб, а також формуванню конкурентоспроможної та фінансово стійкої банківської системи (таблиця 1).

За результатами розрахункової таблиці 1. видно, що протягом досліджуваного кризового періоду кількість діючих банків в Україні скорочувалась, так у 2015 їх функціонувало 117, у 2016 – 96, а у 2017 році вже 82 банки. Частка діючих банків з іноземним капіталом в Україні зважаючи на негативну динаміку кількості діючих банків зростала, зокрема: у 2015 році питома вага даної категорії становила 35%, у 2016 році – 39,6%, а у 2017 році – 46,3%; а частка банків зі 100% іноземним капіталом збільшувалась в динаміці з 14,5% у 2015 році до 21,95% у 2017 році. Таким чином за досліджуваний період частка банків з іноземним капіталом зросла на 11,3% в динаміці, а банків зі 100% іноземним капіталом на 7,45%.

Конкуренція з боку банків з іноземним капіталом, яка стимулює скорочення загальних витрат, позитивно впливає на доступність кредитів для кінцевого споживача, особливо враховуючи темпи збільшення витратності українських банків.

До негативних наслідків присутності іноземного капіталу можна віднести [5]:

- залучення іноземного капіталу обумовлює появу серйозних проблем не лише для банківської системи, а й для української економіки та економічної безпеки держави в цілому. Різке зниження частки національного банківського капіталу може призвести до ситуації, коли певні сфери економіки будуть позбавлені кредитів, бо акціонери банків з іноземним капіталом завжди інвестуватимуть у ті галузі і в тих країнах, де прибуток і безпека є вищими;

- загроза «обвальної» глобалізації національної господарської системи та втрати економічного суверенітету;

- загроза для економічної безпеки країни через можливий неконтрольований відтік капіталу та фінансових ресурсів.

- відкриття філій та придбання нерезидентами частки або всього статутного капіталу вітчизняних банків з часом може призвести до серйозного відпливу ресурсів з країни та виведення за кордон отримуваних доходів;

- незацікавленість в підвищенні капіталізації і нарощування активних операцій на існуючій капітальній базі;

- фінансові й економічні ризики швидкого зростання частки іноземного банківського капіталу, пов'язані з можливою втратою суверенітету в сфері грошово-кредитної політики, можливим посиленням нестабільності, несподіваними коливаннями ліквідності банків, спекулятивними змінами попиту та пропозиції на грошово-кредитному ринку, можливим відтоком фінансових ресурсів.

Як показує практика функціонування іноземного капіталу в банківській системі України, сьогодні впро-

Таблиця 1. Кількісне співвідношення банків з іноземним капіталом до загального обсягу діючих банків в динаміці у 2015-2017 роках в Україні [1], (од.)

№ з/п	Назва показника	Станом на 01.01.2016 року	Станом на 01.01.2017 року	Станом на 01.01.2018 року
1.	Кількість діючих банків	117	96	82
2.	з них: з іноземним капіталом	41	38	38
3.	у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	17	17	18

Джерело: складено автором за даними [2]

вадження іноземного капіталу на вітчизняний ринок не є занадто помітним.

Основною причиною такого явища є те, що більшість з них є дочірніми структурами міжнародних банків і формують ресурсну базу за рахунок ресурсів, отриманих від материнських банків. Банки з іноземним капіталом є основними каналами, через які надходять іноземні інвестиції в економіку України.

Головний регулятор національної банківської системи визначає вектори розвитку останньої виходячи із політичної ситуації в країні, заяви уряду та президента щодо остаточної орієнтації на євроінтеграцію України та спрямовує власні зусилля на відпрацювання механізму максимально ефективного залучення іноземного банківського капіталу в розвиток реального сектору української економіки, мінімізації ризиків вітчизняної банківської системи.

Рейтинг найнадійніших банків України в 2018 році складено Форіншурером на базі офіційної статистики українських банків, наданої НБУ [3].

Важливу роль відіграє фактор власника з точки зору поповнення капіталу. Так, при складанні рейтингу найбільших українських банків враховувалася здатність банку без затримки повернути депозити, якщо у нього з'являться фінансові проблеми або проблеми з погашення кредитів і зростанні заборгованості клієнтів, а також рівень підтримки акціонерів і держави, ліквідних ресурсів, що є основою стійкості в стресових умовах. Жоден банк, який належить державі або міжнародним фінансовим холдингам, не був визнаний неплатоспроможним.

За даними таблиці 2 можемо спостерігати тенденцію, яка свідчить, що з топ-15 банків лише 4 належать Україні, решта 9 є в статусі найнадійніших іноземних банків, які здійснюють свою діяльність на території України.

Таблиця 2. ТОП-рейтинг найнадійніших українських та іноземних банків станом на травень 2018 року [3]

№ з/п	Назва банку	Країна
1	Райффайзен банк Аваль	Raiffeisen Bank, Австрія
2	Креді Агріколь Банк	Credit Agricole, Франція
3	УкрСиббанк	BNP Paribas Group, Франція
4	Ощадбанк	Державний
5	Укрексімбанк	Державний
6	Кредобанк	PKO Bank Polska, Польща
7	Сітібанк Україна	Citigroup, США
8	ПроКредит Банк	ProCredit Bank, Німеччина
9	Укргазбанк	Державний
10	Альфа-Банк	ABN Holdings, Люксембург
11	Укрсоцбанк	ABN Holdings, Люксембург
12	ОТП Банк	OTP Bank, Угорщина
13	Правекс-банк	Intesa Sanpaolo, Італія
14	Інг Банк Україна	ING Groep, Нідерланди
15	ПУМБ	СКМ Финанс, Україна

Висновки з проведеного дослідження. У результаті проведеного дослідження прихід іноземних банків сприяє витісненню з ринку економічно слабких банків, що сприятиме посиленню довіри до вітчизняної банківської системи юридичних та фізичних осіб, а також формуванню конкурентоспроможної та фінансово стійкої банківської системи.

1. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2121-14>

2. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/control/uk/index>

3. Форіншурер. URL: <https://forinsurer.com/rating-banks>

4. Гець В. Іноземний капітал у банківській системі України. URL: dt.ua/ECONOMICS/inozemniy_kapital_u_bankivskiy_sistemi_ukrayini.html

5. Довгань Ж.М. Позитивні та негативні наслідки впливу іноземного капіталу на стійкість банківської системи України. URL: [file:///C:/Users/%D0%AE%D0%BB%D1%8F/Downloads/29224-54464-1-PB%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/%D0%AE%D0%BB%D1%8F/Downloads/29224-54464-1-PB%20(1).pdf)

E-mail: juliatab@ukr.net